

Dr Piotr Kroll
Wydział Historii UW
Szkoła Edukacji PAFW i UW

Opinia o podręczniku:

Ihor Szczupak, Olena Burłaka, Natalia Własowa, Iryna Piskarowa,
Istorjia Ukraini, Vsesvitnja istorija, klasa 6, wyd. Orion, Kijów 2023

Podręcznik Ihora Szczupaka, Oleny Burłaki, Natalii Własowej i Iryny Piskarowej obejmuje okres historii starożytnej, od czasów prehistorycznych aż po upadek Cesarstwa Zachodniorzymskiego. Końcowe rozdziały poświęcone są też historii Słowian, opisując proces ich pojawienia się na arenie dziejów oraz ich życie codzienne. Podręcznik pomyślany jest tak, aby kształtować wyobrażenia i podstawową wiedzę na temat historii jako nauki, rozwijać zainteresowanie uczniów tym przedmiotem i zachęcić ich do poznawania przeszłości.

Podręcznika składa się z obszernego wstępu oraz czterech dużych rozdziałów podzielonych na paragrafy w liczbie 56. Pierwszy wstępny poświęcony jest powtórzeniu poznanych we wcześniejszym etapie wiedzy i umiejętności historycznych związanych chronologią, źródłami i ogólnymi wiadomościami na temat historii jako nauki. Rozdział pierwszy omawia życie ludzi w czasach prehistorycznych, odwołując się do społeczeństw pierwotnych żyjących na ziemiach współczesnej Ukrainy. Jest to niezwykle udany zabieg, bowiem uczniowie poznając dzieje ludzi pierwotnych nie łączą ich z obszarami geograficznie odległym, a historią swojej ojczyzny. Rozdział drugi prezentuje dzieje cywilizacji starożytnego Wschodu, rozdział trzeci poświęcony jest historii Grecji i jej sąsiadom, a czwarty – starożytnemu Rzymowi i jego sąsiadom. W obu tych rozdziałach, podobnie jak w przypadku tematyki życia codziennego ludów pierwotnych, treść podręcznika nawiązuje do historii Ukrainy pokazując funkcjonowanie polis greckich w dobie wielkiej kolonizacji założonych nad północnym brzegiem Morza Czarnego (takich jak Olbia, Tyras, czy Chersonesos), czy dzieje plemion koczowniczych zamieszkujących te ziemie w czasach Imperium Rzymskiego (Scytowie, Sarmaci).

Tych odniesień do dziejów Ukrainy jest więcej. Na przykład w ćwiczeniach związanych z poznaniem chronologii na taśmie chronologicznej poszczególnym epokom przyporządkowane są okresy z dziejów tego państwa – dla prehistorii to kultura trypolska, dla średniowiecza

– Ruś-Ukraina, królestwo ruskie (XIII wiek), dla nowożytności – kozacka doba, ustanowienie ukraińskiego kozackiego państwa, dla XIX wieku – narodowe odrodzenie, a dla XX wieku – proces tworzenia niepodległego państwa ukraińskiego.

Tematyka polska jest niemal nieobecna w tym podręczniku, co jest zrozumiałe biorąc pod uwagę jego zakres chronologiczny. Jedyna wzmianka o naszych ziemiach pojawia się w paragrafie poświęconym pojawieniu się Słowiańszczyzny na arenie dziejów. Na s. 241 autorzy wspominają, że praojczyzną Słowian były ziemie wchodzące w skład współczesnej północno-zachodniej Ukrainy, południowej Białorusi oraz centralnej i wschodniej Polski.

Na podkreślenie zasługuje nowatorskie podejście autorów podręcznika do warstwy ćwiczeniowej. Na zakończenie każdego paragrafu uczniowie dokonują samooceny stopnia opanowania materiału i nabytych umiejętności (co wiąże się ściśle z celami lekcji, a jest wykorzystywane w dydaktyce Oceniania Kształtującego – OK). Zadania są podane w ciekawej formie, uwzględniającej także płeć uczniów (na stronie 37 uczniowie mają opisać jeden dzień z życia człowieka pierwotnego, wybierając sobie, czy chcą opisywać dzień mężczyzny czy kobiety). Dużo w podręczniku jest mowy o kobietach i dzieciach – w rozdziałach poświęconych starożytnemu Egiptowi, a także życiu codziennemu w starożytnej Grecji i Rzymie. W warstwie ćwiczeniowej wykorzystano kody QR odsyłające uczniów do interaktywnych zadań i ćwiczeń (przede wszystkim na stronie LearningApps). Poza tym zadania w większości są ukierunkowane na samodzielną pracę uczniów, często pracę grupową, z wykorzystaniem metody projektu, prezentacji (np. zaprojektowanie pierwszej strony tytułowej magazynu „Sławne kobiety” – w paragrafie poświęconym m.in. sławnym żonom faraonów i ich roli w społeczeństwie egipskim).

Podsumowując – jest to niezwykle ciekawy i w dużym stopniu nowatorski podręcznik oferujący nie tylko wiedzę, ale także pozwalający na ćwiczenie umiejętności oraz dzięki ciekawym i interaktywnym ćwiczeniom mogący wzbudzić zainteresowanie uczniów historią. Z racji skupienia się na dziejach prehistorycznych i starożytnych tematyka związana z historią Polski w podręczniku nie występuje.